

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.34>

УДК 336.226.3

Н. В. Рудик,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4367-0392>*

А. А. Славкова,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8337-8679>*

ПАРТНЕРСТВО ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ

N. Rudyk,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Finance named after V. Fedosov,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

A. Slavkova,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Finance named after V. Fedosov,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

PARTNERSHIP OF THE STATE AND BUSINESS ENTITIES IN THE CONTEXT OF INDIRECT TAXATION

В умовах сучасних викликів та потрясінь держави надають перевагу непрямим податкам як одному із основних джерел формування бюджету. Непрямі податки завдяки великому акумулятивному потенціалу здійснюють регулюючий вплив на соціально-економічні процеси. Перш за все, такий вплив характерний для акцизного податку, оскільки специфіка його об'єкта оподаткування дозволяє цілеспрямовано впливати на процеси в тій чи іншій сфері економіки та суспільного життя в цілому. Акцизний податок має суттєвий вплив на виконання цілей сталого розвитку в контексті світового партнерства України в даній ініціативі. Водночас він впливає на забезпечення функціонування різних галузей економіки, зокрема в умовах війни, коли збільшуються витрати на потреби армії та національної безпеки.

Досліджені підходи до непрямого оподаткування та, зокрема, акцизного податку в країнах ЄС, США та східних країнах. Загальна тенденція свідчить про зростання саме частки непрямих податків з метою досягнення цілей сталого розвитку. Авторами наведено характеристика основних цілей сталого розвитку, прояв яких корелює з непрямим оподаткуванням. До даних цілей сталого розвитку віднесені: третя ціль “міцне здоров'я”, сімнадцята ціль “партнерство заради сталого розвитку”.

Проведений аналіз тенденцій зміни обсягів акцизного податку за період 2016-2023 року та деталізовані причини зміни його елементів задля досягнення показників глобальних цілей сталого розвитку. Деталізовано фактори, що спричинили зміни в структурі підакцизних товарів. Відзначено вплив факторів як світової економічної кризи, так і воєнного стану в країні. Проаналізовані ключові зміни в таких підакцизних товарах як: електрична енергія, паливо, тютюнові та алкогольні вироби. Досліджена нормативно-правова база, що забезпечила пільгові умови для суб'єктів оподаткування. Досліджена хронологія імплементування пільгових умов для підакцизних товарів.

Авторами підкреслюється необхідність дотримання державою партнерських відносин з суб'єктами господарювання як основою для стабілізації та подальшого відновлення економіки країни та її фінансової системи. Відзначається спроможність держави виконувати глобальні партнерські домовленості в умовах надзвичайної ситуації.

In modern challenges and upheavals, states prefer indirect taxes as one of the primary sources of budget formation. Due to their sizeable accumulative potential, indirect taxes exert a regulatory influence on socio-economic processes. Such an influence is characteristic of the excise tax since the specificity of its object of taxation allows for a purposeful influence on processes in one or another sphere of the economy and social life as a whole. The excise tax significantly impacts the implementation of sustainable development goals in the context of Ukraine's global partnership in this initiative. At the same time, it affects the functioning of various sectors of the economy, particularly in wartime, when spending on the needs of the army and national security increases.

The approaches to indirect taxation, particularly the excise tax in the EU countries, the USA, and Eastern countries, have been studied. The general trend of development is the growth of the share of indirect taxes to achieve sustainable development goals. The authors indicate the characteristics of the main goals of sustainable development, the manifestation of which correlates with indirect taxation. These sustainable development goals include: the third goal "good health and well-being", and the seventeenth goal "partnership for the goals".

An analysis of trends in changes in excise tax volumes for 2016-2023 was carried out, and the reasons for changes in its elements to achieve indicators of the global aim of sustainable development were detailed. The factors that caused changes in the structure of excise goods are detailed. The influence of factors such as the global economic crisis and the state of war in the country were analyzed. The critical changes in such excise goods as electricity, fuel, tobacco, and alcoholic products are analyzed. The legal framework that provided preferential

conditions for tax subjects was studied. The chronology of introducing preferential conditions for excise goods has been studied.

The authors emphasize the need for the state to maintain partnership relations with business entities to stabilize and further recover the country's economy and financial system. The ability of the state to fulfill global partnership agreements under emergency conditions is determined.

Ключові слова: *непрямі податки, ПДВ, акцизний податок, цілі сталого розвитку, міцне здоров'я, партнерство заради сталого розвитку, партнерство держави та суб'єктів господарювання, електрична енергія, пальне, воєнний стан.*

Keywords: *indirect taxes, VAT, excise tax, sustainable development goals, good health and well-being, partnership for the goals, partnership between the state and business entities, electricity, fuel, martial law.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Непрямі податки в умовах фінансово-економічної нестабільності залишаються чи не єдиним стабільним джерелом наповнення Державного бюджету в Україні. Зокрема податок на додану вартість та акцизний податок у соціально-економічних процесах в умовах воєнного часу визначають здатність держави регулювати інтереси виробників у таких галузях, як виробництво алкоголю, тютюну, автотранспорту та паливно-мастильних матеріалів. Актуальним та наріжним дане питання стало саме з початку війни із застосування пільгових режимів та ставок щодо обох податків. Функціональним проявом акцизів є вилучення надприбутків з окремих високорентабельних галузей виробництва підакцизних товарів та скорочення споживання шкідливої для здоров'я і довкілля продукції. Наразі в Україні спостерігається глибока криза як в питанні механізмів вилучення надприбутків, протиріч таких дій у воєнний час, так і в дотриманні європейських стандартів ведення бізнесу та їх

відповідності цілям сталого розвитку засвідченим 193 членами Організації Об'єднаних Націй [19]. В контексті непрямого оподаткування ключовими податками є податок на додану вартість та акцизний податок. Серед 17 глобальних цілей сталого розвитку ми сконцентруємо нашу увагу на третій цілі “міцне здоров'я” та сімнадцятій цілі “партнерстві заради сталого розвитку”. Основний дискурс полягає у спрямуванні дій законодавчої та виконавчої влади не лише на фіскалізаційне значення даних податків для державного бюджету, але й на регулюючий функціонал партнерства держави та суб'єктів господарювання заради відновлення, стабілізації та сталого розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні проблематиці непрямого оподаткування приділена увага таких зарубіжних та українських науковців як: Майєр С., Річчі М. [6], Газмурі Баркер С. [3], Лисяк Л.В. [5], Сідельникова Л., Остапенко Д. [11], Швабій К., Чирва О. [21]. Практичні питання адміністрування непрямих податків досліджуються в роботах: Юрчишена Л.В., Шевчука Ю. І. [22]. Незважаючи на велику кількість досліджень з проблеми непрямого оподаткування, партнерство держави та суб'єктів господарювання за умови дотримання цілей сталого розвитку в умовах воєнного стану економіки стає актуальніше з кожним днем продовження війни.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розкриття теоретичних засад і аналіз партнерства держави та суб'єктів господарювання в контексті непрямого оподаткування за умови дотримання цілей сталого розвитку в умовах воєнного стану економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дотримання та виконання глобальних цілей сталого розвитку для України ускладнюється глобальним економічним спадом та воєнним станом економіки. Війна окреслила пріоритетні завдання для держави та суб'єктів господарювання в колі мілітаризації економіки та стабілізації фінансової ситуації. Водночас непрямі податки завжди залишались ключовим джерелом наповнення бюджету та

забезпечували стабільність його наповнення через безпритензійних платників податків - кінцевих споживачів.

Умови, в яких сьогодні продовжує функціонувати економіка України та її фінансова система, характеризуються відносною стійкістю. Це може свідчити про можливість виконувати поставлені світовими партнерами цілі сталого розвитку. Ситуація відзначається унікальністю практики застосування інструментарію цілей сталого розвитку за воєнних умов. Необхідно зазначити, що загальна тенденція в країнах ЄС, США та східних країнах має кризові ознаки. Так, якщо розглядати співвідношення специфічних та універсальних акцизів у країнах ЄС, то зниження частки перших як у ВВП, так і в податкових надходженнях відбувалося швидше за всіх країн Організації економічної співпраці та розвитку (далі – ОЕСР). Політика ЄС, спрямована на розширення застосування універсальних акцизів. Це очевидно зумовлено їх вищою фіскальною ефективністю, завдяки широкій базі оподаткування та більшій реакції споживання акцизних товарів на ціни та доходи населення. Тобто у країнах ЄС спостерігалось прискорене скорочення частки специфічних акцизів через політику ЄС та вищу ефективність універсальних акцизів. Так податкове навантаження здебільшого зростає за рахунок звичайних побутових потреб, оподаткування енергоспоживання [1, 6]. Державою визначається вилучення надприбутків бізнесу та скеровується попит щодо використання громадського транспорту замість комерційного [2, 8]. Тенденції дотримання та скерованості досягнення цілей сталого розвитку через інструментарі західних партнерів набувають досить чітких проявів в контексті взаємодії з бізнесом та впливу на повсякденні звички своїх громадян. Так в рамках цілі “міцне здоров’я” присутні такі тенденції: програми інформаційних кампаній та регулювання цін на тютюнові вироби через акцизний податок [4, 7, 9, 10].

Виходячи із двох встановлених цілей сталого розвитку та світової практики їх реалізації, в полі нашого дослідження сконцентруємо увагу на акцизному оподаткуванні, як такому, що прямо пов’язане із споживанням

платників податків. Тенденції зміни обсягів податку на додану вартість та акцизного податку візуалізовані на рис. 1.

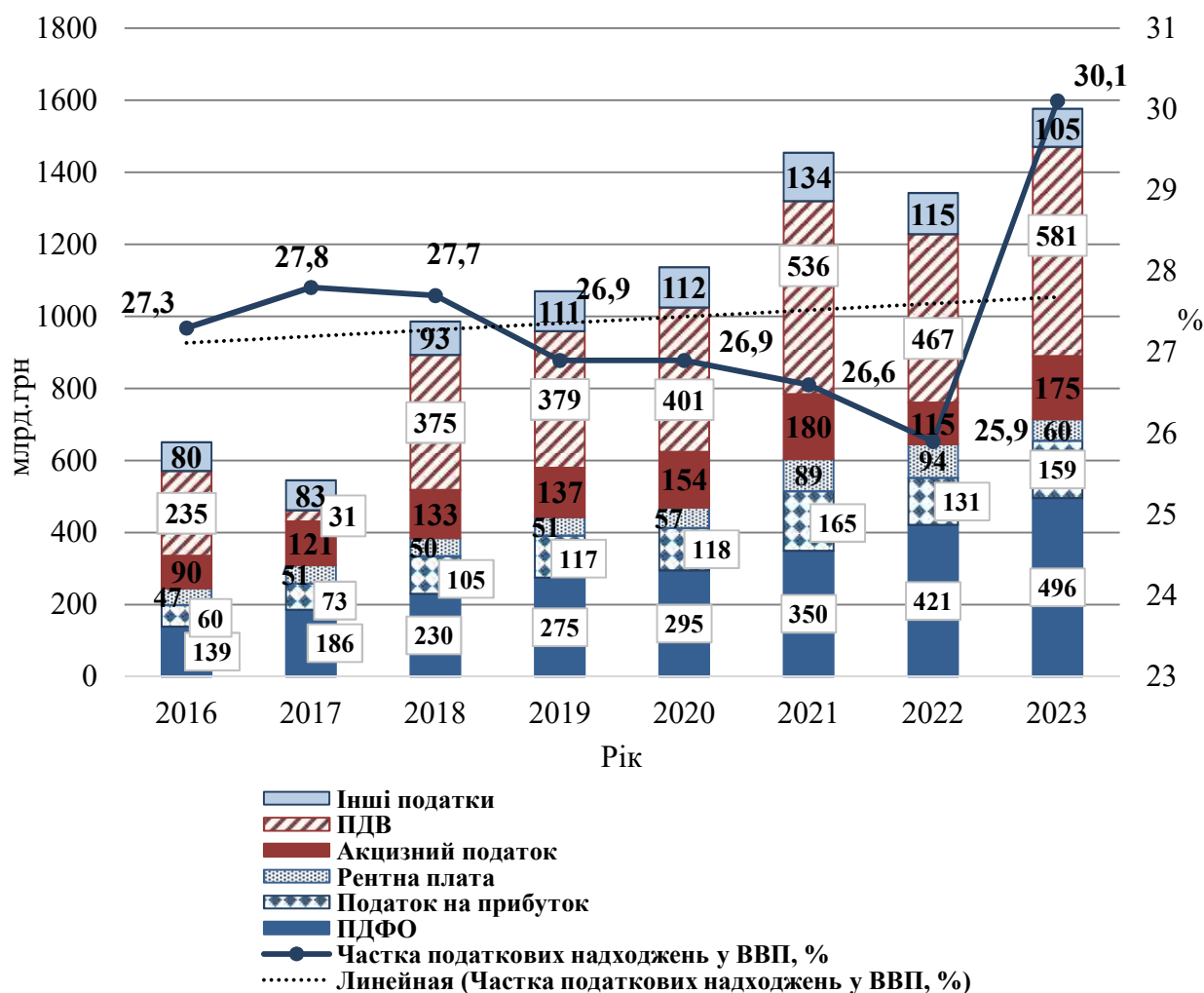

Рис. 1. Податкові надходження від акцизного податку до Зведеного бюджету України за 2016-2023 рр.

Джерело: розраховано та систематизовано авторами на основі даних [18].

Примітка. Для розрахунку частки податкових надходжень від ВВП у 2023 році, був закладений прогнозний показник ВВП, зазначений у 3 кварталі 2023 року Національним банком України у розмірі мінімальної межі зростання 4,9% ВВП у порівнянні із 2022 роком.

Вторгнення російської федерації призвело до падіння економіки, а відповідно і податкові доходи зведеного бюджету у 2022 році становили 1343,2 млрд грн, що на 110,6 млрд грн або на 7,6% менше порівняно з 2021 роком, частка податкових надходжень у ВВП знизилася до 25,9%. Зростання податкових надходжень спостерігається у 2023 році, що складає 1638 млрд. грн, тобто на 294,9 млрд., грн, або на 21,95% у порівнянні з 2022 роком. Основними причинами такого зростання є повернення основної ставки ПДВ

20% з пільгової в 7% на операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України бензинів моторних, важких дистилатів, скрапленого газу, біодизелю, палива моторного альтернативного, нафти або нафтопродуктів сирих, одержаних з бітумінозних порід (мінералів) за рядом визначених кодів УКТ ЗЕД.

Основними групами підакцизних товарів в Україні згідно Податкового кодексу України (далі - ПКУ) ст. 215 є [20]: тютюнові вироби, тютюнова сировина, рідини, що використовуються в електронних сигаретах, спирт, алкогольні напої, паливні речовини, електрична енергія та транспортні засоби. Структуру підакцизних товарів за останні роки візуалізовано на рис. 2.

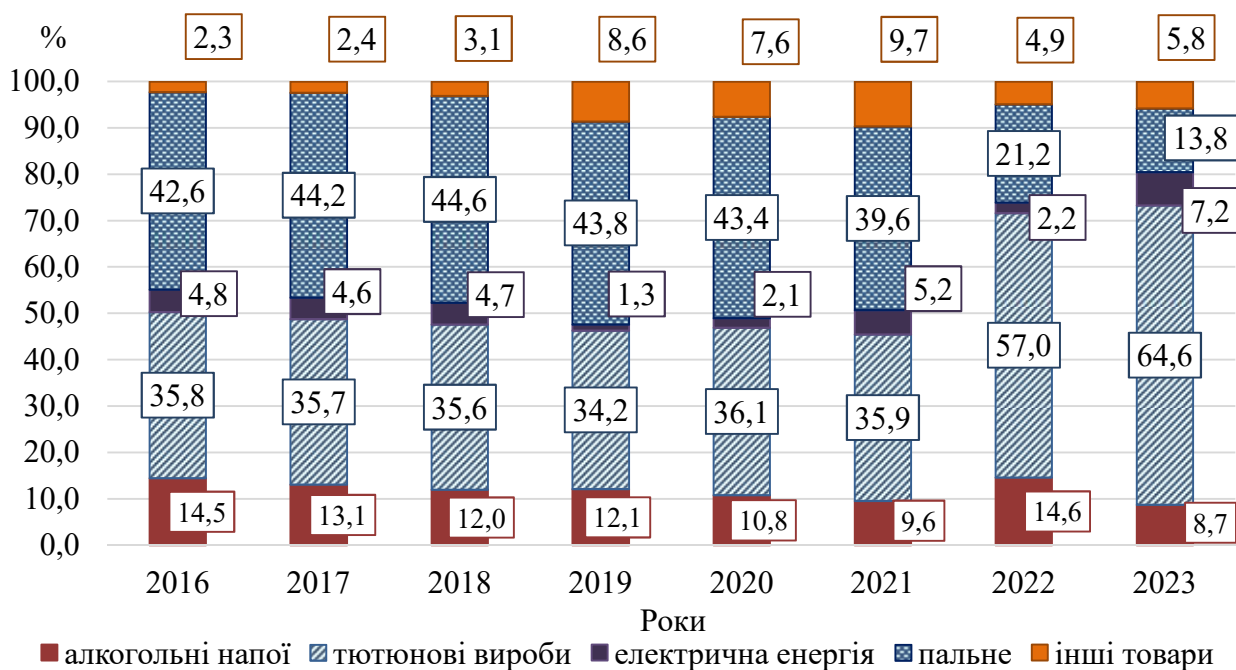

Рис. 2. Структура надходжень акцизного податку за групами підакцизних товарів за 2016-2023 рр.

Джерело: розраховано та систематизовано авторами на основі даних [18].

Сконцентруємо увагу на критичних підакцизних товарах воєнного стану виходячи із принципів забезпечуваності та важливості для критичної інфраструктури міста: пальне та електрична енергія. Надходження акцизів від реалізації пального в 2016-2020 роках зростали до 62,4 млрд грн у 2019-2020 рр., хоча в структурі акцизного податку в ці роки пальне займає найменше значення, 1,3% та 2,1% відповідно. Це було пов'язано зі

збільшенням обсягів продажу пального та коливаннями курсу гривні відносно євро і долара. У 2018-2020 роках ставки акцизного податку на пальне не змінювалися і залишалися на рівні 2017 року. Водночас відбувалося поступове витіснення бензину скрапленим газом і дизельним паливом через різницю в розмірах ставок. Ринок пального в Україні формувався головним чином за рахунок імпорту, частка якого складала 79% від загального обсягу реалізації палива у зазначений період. Внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації та руйнування ракетними ударами нафтопереробних підприємств на території України у 2022 році імпорт пального було переорієнтовано на країни ЄС, а частка імпортованого пального зросла до 92,9% від загального обсягу реалізації пального, що на 14,5 відсоткових пункти більше порівняно з попереднім роком.

Слід також зазначити про зростання надходжень акцизу у 2021 році порівняно з 2020 роком за рахунок електричної енергії (на 37,9%, або 1,1 млрд грн). Особливої уваги потребує зростання частки акцизного податку за рахунок електричної енергії у 2023 році на 5 відсоткових пунктів, що зумовлене ризикоорієнтованим підходом суб'єктів господарювання щодо очікувань у стабілізації енергетичної інфраструктури країни в умовах воєнного стану.

Розглянемо третю ціль сталого розвитку “міцне здоров'я” та підакцизні товари, що розглядаються як факторні, тобто ті, що впливають на її досягнення. Опозиційною є тенденція щодо тютюнових виробів, адже з 2016 року ставки акцизу на тютюн і тютюнові вироби зростали. Мінімальну ставку на 1000 сигарет було підвищено з 1011,35 грн у 2-ому півріччі 2019 р. до 1747,6 грн у 2022 р. Законом України № 2245-VIII про внесення змін до ПКУ [17] було встановлено щорічне (на 20% протягом 7 років) підвищення акцизу на тютюнові вироби до рівня ЄС відповідно до вимог Директиви Ради ЄС 2011/64/ЄС [12]. Дана директива виступає одним із документів, що

конкретизує реалізацію третьої цілі “міцне здоров’я” та сімнадцятої цілі “партнерство заради сталого розвитку”.

У 2022 та 2023 роках структура податкових надходжень від підакцизних товарів змінилась досить кардинально, але все ж залишилась в концепції сталого розвитку і досліджуваних нами двох цілей. Отже, якщо оцінювати реалізацію цілі “партнерство заради сталого розвитку”. У зв’язку із запровадженням воєнного стану в Україні у лютому 2022 року уряд вніс зміни до податкового законодавства, метою яких було стимулювання бізнесу та підтримка економіки країни в умовах війни. Зокрема, були прийняті такі нормативні акти: 1) Закон України № 2118-IX від 03 березня 2022 р. “Про внесення змін до ПКУ та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану” [13]; 2) Закон України № 2120-IX від 15 березня 2022 р. “Про внесення змін до ПКУ та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану” [14]; 3) Закон України № 2142-IX від 24 березня 2022 р. “Про внесення змін до ПКУ та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану” [15]; 4) Закон України № 2173-IX від 01 квітня 2022 р. “Про внесення змін до ПКУ та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану” [16]. Цими актами було запроваджено такі податкові пільги для бізнесу в умовах воєнного стану: 1) з 1 квітня 2022 року суб’єкти господарювання можуть перейти на третю групу єдиного податку за ставкою 2%; 2) знижено до 7% ПДВ на постачання палива та скорочено акциз на цю продукцію; 3) з 1 квітня по 1 липня 2022 року ввезення автотранспорту фізособами звільнено від податків; 4) з 5 квітня по 1 липня 2022 року платникам єдиного податку звільнено від ПДВ та мита імпорт товарів; 5) призупинено узгодження суми ПДВ, крім камеральних перевірок; 6) звільнено від ПДВ товари для ЗСУ та правоохоронних органів; 7) звільнено від мита оборонну продукцію; 8) не оподатковувалася благодійна допомога; 8) не сплачувався екологічний податок на тимчасово

окупованих територіях. Саме їх імплементація та прояв партнерського відношення держави до суб'єктів господарювання в умовах кризового стану визначили представлену на рис. 2 структуру акцизного податку у 2022-2023 роках, а в 2023 році зумовили різке зростання частки податкових надходжень у ВВП, що в даних умовах можна розцінювати як аномальну тенденцію за визначених умов функціонування економіки. Також відповідно до Закону № 2120-IX [15] на період дії правового режиму воєнного стану, надзвичайного стану, не вважалися реалізацією пального такі операції: операції з фізичного передання (відпуску, відвантаження) пального на митній території України, здійснювані у зв'язку з його примусовим відчуженням чи вилученням для потреб держави відповідно до Закону України “Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану”, за умови, що в майбутньому його попередній власник або уповноважена ним особа не вживатимуть заходів щодо отримання компенсації за примусово відчужене або вилучене пальне; операції з фізичного передання (відпуску, відвантаження) пального на митній території України, здійснювані у зв'язку з його переданням Збройним Силам України та добровольчим формуванням територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України та іншим державним структурам; операції з фізичного передання (відпуску, відвантаження) пального на митній території України як гуманітарної допомоги у порядку, установленому Кабінетом Міністрів України.

В Україні така імплементація цілей припала саме на період воєнного стану та прийняття автоматичних регуляторів, що зумовили очевидний ефект в структурі податкових надходжень. Так, наприклад, збільшення частки акцизів з електричної енергії, за якою стоїть демонополізація ринку та переорієнтування на відновлювальні джерела енергії. Підтвердження імпортозалежності від перероблених нафтопродуктів та функціонування українського ринку тютюнових виробів як ринку збуту для імпортного тютюну. Водночас дана волатильність створює умови для країни

виконувати поставлені цілі сталого розвитку, що візуалізовано на рис. 1 та рис.2 через цілком реальні зміни в структурі непрямих податків та своєчасної політики держави щодо реалізації політики партнерства задля збереження економіки країни.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Проблема забезпечення партнерства держави та суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану наразі залишається на теренах початкових досліджень, адже здебільшого стосуються механізмів стабілізації економічної ситуації. Водночас дії законодавчої та виконавчої влади створюють сприятливі умови у дотриманні окреслених нами цілей сталого розвитку. Першочерговими є стабілізаційні інструменти, які були вчасно застосовані державою для стабілізації економічної ситуації та фінансової системи країни. Хоча проведене дослідження актуальних тенденцій в сфері непрямого оподаткування для країн ЄС, сходу та США зумовлює зробити висновки, що кризова ситуація в світовій економіці набула свого прояву вже у 2021 році, для України дана криза була нівельована воєнними діями російської федерації та зумовила накладення факторів світової економічної кризи та воєнної ситуації в країні.

Проведене дослідження статистичних даних та нормативно-правової бази, що була імплементована на початку 2022 року свідчить, що цілі сталого розвитку “міцне здоров'я” та “партнерство заради сталого розвитку” реалізуються навіть в умовах надзвичайного стану. Найбільш вагомими в їх контексті є збільшення частки акцизного податку з електричної енергії, що свідчить про зміну в структурі використання джерел отримання енергії, і, зокрема, збільшення частки відновлювальних джерел енергії в енергетичній структурі країни. Скорочення в структурі підакцизних товарів частки тютюнових виробів та алкогольних напоїв. Ключовим показником реалізації зазначених цілей стає впровадження пільгових ставок оподаткування для паливо-мастильних товарів та інших груп товарів, що не могли бути

заміщенні внутрішніми товаровиробниками через загальний спад, або втрату потужності суб'єктами господарювання в умовах воєнного стану.

Література

1. Amores, A. F., Maier, S. and Ricci, M. (2023), "Taxing household energy consumption in the EU: The tax burden and its redistributive effect", *Energy Policy*, vol. 182, pp.113-121, available at: <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2023.113721> (Accessed 18.02.2024).
2. Barros, V., Oliveira Cruz, C., Júdice, T. and Sarmento, J.M. (2021), "Is taxation being effectively used to promote public transport in Europe?", *Transport Policy*, vol. 114, pp. 215-224, available at: <https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2021.10.003> (Accessed 16.02.2024).
3. Barker, S. G. (2023), "Tax progressivity in developing countries: redistributive reforms to indirect taxation", *International VAT Monitor*, vol. 34, no. 4, available at: <https://doi.org/10.59403/18epfdb> (Accessed 15.01.2024).
4. Colombo, L. and Galmarini, U. (2023), "Taxation and anti-smoking campaigns: Complementary policies in tobacco control", *Journal of Policy Modeling*, vol. 45, no. 1, pp. 31-57, available at: <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2022.11.006> (Accessed 16.02.2024).
5. Lysiak, L., Grabchuk, O., Kachula, S. and Shchyryi, H. (2022), "Research of dynamics and forecasting the budget incomes from excise taxation: the Ukraine experience", *Financial and credit activity problems of theory and practice*, vol. 3, no. 44, pp. 51-62, available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3799> (Accessed 18.02.2024).
6. Maier, S. and Ricci, M. (2024), "The redistributive impact of consumption taxation in the EU: Lessons from the post-financial crisis decade", *Economic Analysis and Policy*, vol. 81, pp. 738-755, available at: <https://doi.org/10.1016/j.eap.2023.12.012> (Accessed 17.01.2024).
7. Mzhavanadze, G. (2023), "Illicit cigarette market in Georgia: potential impacts on smoking prevalence and tax revenues", *Public Health*, vol. 223,

pp. 223-229, available at: <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2023.08.010> (Accessed 16.02.2024).

8. Nazarkevych, I. and Sych, O. (2023), “Taxation as a tool of implementation of the EU Green Deal in Ukraine”, *Regional Science Policy & Practice*, vol. 15(1), pp. 144–160, available at: <https://doi.org/10.1111/rsp3.12596> (Accessed 16.02.2024).

9. Prieger, J. (2023), “Optimal Taxation of Cigarettes and E-Cigarettes: Principles for Taxing Reduced-Harm Tobacco Products”, *Forum for Health Economics and Policy*, vol. 26(2), pp. 41-64, available at: <https://doi.org/10.1515/fhep-2022-0025> (Accessed 16.02.2024).

10. Ratnani, I., Ghazi, E., Muhammad, A.A., Khan, A., Fatima, S. and Surani, S.R. (2023), “Is taxation on cigarettes an effective strategy to decrease tobacco addiction? A state-to-state prevalence to tax-rate study”, *Chest*, vol. 164, no. 4, pp. 63-72, available at: <https://doi.org/10.1016/j.chest.2023.07.4106> (Accessed 16.02.2024).

11. Sidelnykova, L. and Ostapenko, D. (2022), “Fiscal Efficiency of the Indirect Taxation System in Ukraine”, *Oblik i finansi*, vol. 4(98), pp. 43-50, available at: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-4\(98\)-43-50](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-4(98)-43-50) (Accessed 15.01.2024).

12. Директива Європейського Парламенту і Ради № 2014/40/ЄС від 3 квітня 2014 року, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_021-14#Text (дата звернення: 16.02.2024).

13. Закон України № 2118-IX від 03 березня 2022 р. “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану”, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення: 16.02.2024).

14. Закон України № 2120-IX від 15 березня 2022 р. “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо

дії норм на період дії воєнного стану”, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 16.02.2024).

15. Закон України № 2142-IX від 24 березня 2022 р. “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану”, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (дата звернення: 16.02.2024).

16. Закон України № 2173-IX від 01 квітня 2022 р. “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану”, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20#Text> (дата звернення: 16.02.2024).

17. Закон України № 2245-VIII від 07.12.2017 “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році”, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-19#Text> (дата звернення: 16.02.2024).

18. Міністерство фінансів України. Показники виконання Державного бюджету України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/state-budget> (дата звернення: 15.01.2024).

19. Офіційний сайт “Глобальний договір ООН в Україні”. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 20.02.2024).

20. Податковий кодекс України. Офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n5483> (дата звернення: 13.01.2024).

21. Швабій, К., Чирва, О. Новітні тенденції розвитку системи непрямого оподаткування в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 3 (31). с. 150–162. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3\(31\)-150-162](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3(31)-150-162) (дата звернення: 15.01.2024).

22. Юрчишена Л.В., Шевчук Ю. І. Концептуальні засади адміністрування та фіскальний потенціал акцизного податку в Україні.

References

1. Amores, A. F., Maier, S. and Ricci, M. (2023), “Taxing household energy consumption in the EU: The tax burden and its redistributive effect”, *Energy Policy*, vol. 182, pp.113-121. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2023.113721>.
2. Barros, V., Oliveira Cruz, C., Júdice, T. and Sarmento, J.M. (2021), “Is taxation being effectively used to promote public transport in Europe?”, *Transport Policy*, vol. 114, pp. 215-224. <https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2021.10.003> .
3. Barker, S. G. (2023), “Tax progressivity in developing countries: redistributive reforms to indirect taxation”, *International VAT Monitor*, vol. 34, no. 4. <https://doi.org/10.59403/18epfdb>.
4. Colombo, L. and Galmarini, U. (2023), “Taxation and anti-smoking campaigns: Complementary policies in tobacco control”, *Journal of Policy Modeling*, vol. 45, no. 1, pp. 31-57. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2022.11.006>.
5. Lysiak, L., Grabchuk, O., Kachula, S. and Shchyryi, H. (2022), “Research of dynamics and forecasting the budget incomes from excise taxation: the Ukraine experience”, *Financial and credit activity problems of theory and practice*, vol. 3, no. 44, pp. 51-62. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3799>.
6. Maier, S. and Ricci, M. (2024), “The redistributive impact of consumption taxation in the EU: Lessons from the post-financial crisis decade”, *Economic Analysis and Policy*, vol. 81, pp. 738-755. <https://doi.org/10.1016/j.eap.2023.12.012>.
7. Mzhavanadze, G. (2023), “Illicit cigarette market in Georgia: potential impacts on smoking prevalence and tax revenues”, *Public Health*, vol. 223, pp. 223-229. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2023.08.010>.
8. Nazarkevych, I. and Sych, O. (2023), “Taxation as a tool of implementation of the EU Green Deal in Ukraine”, *Regional Science Policy & Practice*, vol. 15(1), pp. 144–160. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12596>.

9. Prieger, J. (2023), “Optimal Taxation of Cigarettes and E-Cigarettes: Principles for Taxing Reduced-Harm Tobacco Products”, *Forum for Health Economics and Policy*, vol. 26(2), pp. 41-64. <https://doi.org/10.1515/fhep-2022-0025>.

10. Ratnani, I., Ghazi, E., Muhammad, A.A., Khan, A., Fatima, S. and Surani, S.R. (2023), “Is taxation on cigarettes an effective strategy to decrease tobacco addiction? A state-to-state prevalence to tax-rate study”, *Chest*, vol. 164, no. 4, pp. 63-72. <https://doi.org/10.1016/j.chest.2023.07.4106>

11. Sidelnykova, L. and Ostapenko, D. (2022), “Fiscal Efficiency of the Indirect Taxation System in Ukraine”, *Oblik i finansi*, vol. 4(98), pp. 43-50. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-4\(98\)-43-50](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-4(98)-43-50).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), “Directive of the European Parliament and the Council No. 2014/40/EU dated April 3”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_021-14#Text (Accessed 16.02.2024).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the peculiarities of taxation and reporting during the period of martial law”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (Accessed 14 February 2024).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On the introduction of amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms during the period of martial law”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (Accessed 14.02.2024).

15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the improvement of legislation for the period of martial law”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (Accessed 14.02.2024).

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On the introduction of amendments the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of

Ukraine regarding the administration of certain taxes during the period of war and state of emergency”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20#Text> (Accessed 14.02.2024).

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “On amendments to the Tax Code of Ukraine and some legislative acts of Ukraine on ensuring the balance of budget revenues in 2018”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-19#Text> (Accessed 14.02.2024).

18. Ministry of Finance of Ukraine (2024), “Performance Indicators of the State Budget of Ukraine”, available at: <https://mof.gov.ua/uk/state-budget> (Accessed 15.01.2024).

19. The official website of “The UN Global Compact in Ukraine” (2024), available at: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (Accessed 20.02.2024).

20. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), “Tax Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n5483> (Accessed 17 January 2024).

21. Shvabiy, K. and Chirva, O. (2023), “The latest trends in the development of the indirect taxation system in Ukraine”, *Problems and prospects of economics and management*, vol. 3(31), pp. 150–162. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3\(31\)-150-162](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3(31)-150-162).

22. Yurchyshena, L.V. and Shevchuk, Yu.I. (2019), “Conceptual principles of administration and fiscal potential of excise tax in Ukraine”, *Finances. Accounting. Banks*, no.1 (24), pp. 102-112. <https://doi.org/10.31558/2307-2296.2019.1.11>.

Стаття надійшла до редакції 24.02.2024 р.